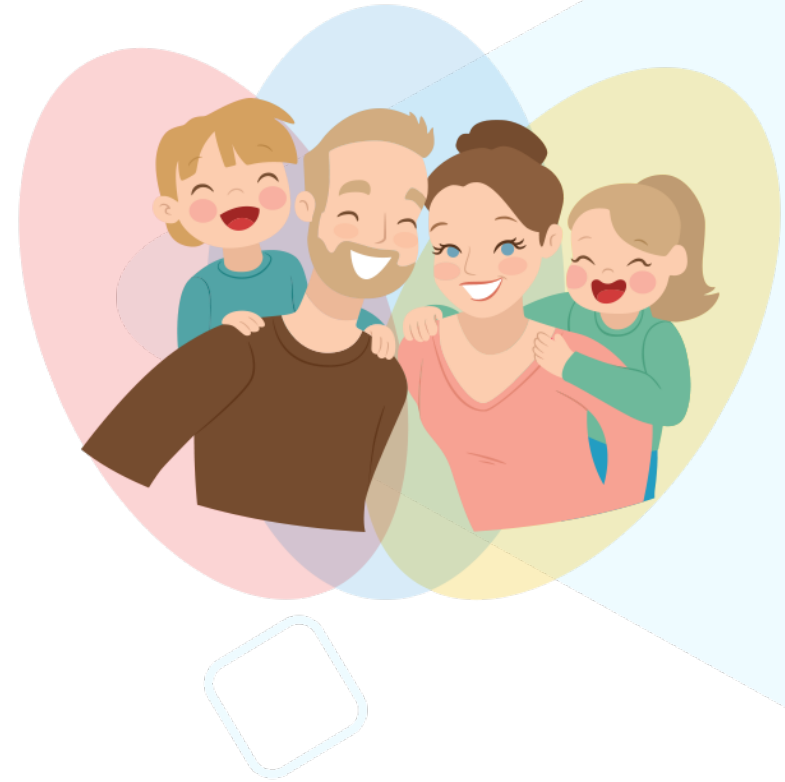

KOHTAAMISEN MERKITYS - Miksi vuorovaikutuksella on väliä erityisesti ihmissuhteissaan haavoittuneelle lapselle?

Saara Salo, PsT
theraplay-kouluttaja
perhepsykoterapeutti (ET/Valvira)
varhaislapsuuden vuorovaikutuspsykoterapia
Tunnekeskeinen pariterapia

Aikuisen katse on peili lapselle.

Kuka olen, kuinka hyväksyttävä olen.

*Katse, jonka toisen silmissä herätämme, korjaa,
rakentaa ja luo perustan minuudelle.*

Vuorovaikutus vaikuttaa lapsen kehitykseen

Aivojen toiminnallinen erikoistuminen tapahtuu herkkyyss kautena erityisesti kahden ensimmäisen elinvuoden aikana

Lapset alttiita reagoimaan vuorovaikutukselle koko lapsuuden ajan

Reaktiivisille lapsille ympäristön vaikutukset erityisen merkityksellistä

Myös lapsi osallinen siinä, millainen *vuorovaikutusmalli* rakentuu

Kaikki kehityksen osa-alueet

- Erityisesti sosioemotionaalinen kehitys (tunteiden tunnistaminen, säätely)
- Myös kielellinen kehitys, motoriiikka
- Jokainen lapsi tarvitsee turvallisen, tunteita säätelevän ja jäsentävän aikuisen
- Erityisesti jos lapsella itsellään kehityksessä haasteita (perinnöllinen rakenne, kuten ADHD-piirteet, autismikirjon vaikeudet) on vanhempien kyvyllä asettua sensitiiviseen, lasta ymmärtävään vuorovaikutukseen *suuri merkitys → kun lapsen turvan tunne vahvistuu, vahvistuvat myös tunnesäätelytaidot optimaaliksi /rinnakkaishäiriöiden, kuten käytösongelmat, määrä vähenee*

mm.

- Cooke, J. E., Kochendorfer, L. B., Stuart-Parrigon, K. L., Koehn, A. J., & Kerns, K. A. (2019). Parent–child attachment and children’s experience and regulation of emotion: A meta-analytic review. *Emotion, 19*(6), 1103.
- Assary, E., Vincent, J. P., Keers, R., & Pluess, M. (2018, May). Gene–environment interaction and psychiatric disorders: Review and future directions. In *Seminars in cell & developmental biology* (Vol. 77, pp. 133–143). Academic Press.

Tillmann, S., Tobin, D., Avison, W., & Gilliland, J. (2018). Mental health benefits of interactions with nature in children and teenagers: A systematic review. *J Epidemiol Community Health, 72*(10), 958-966.

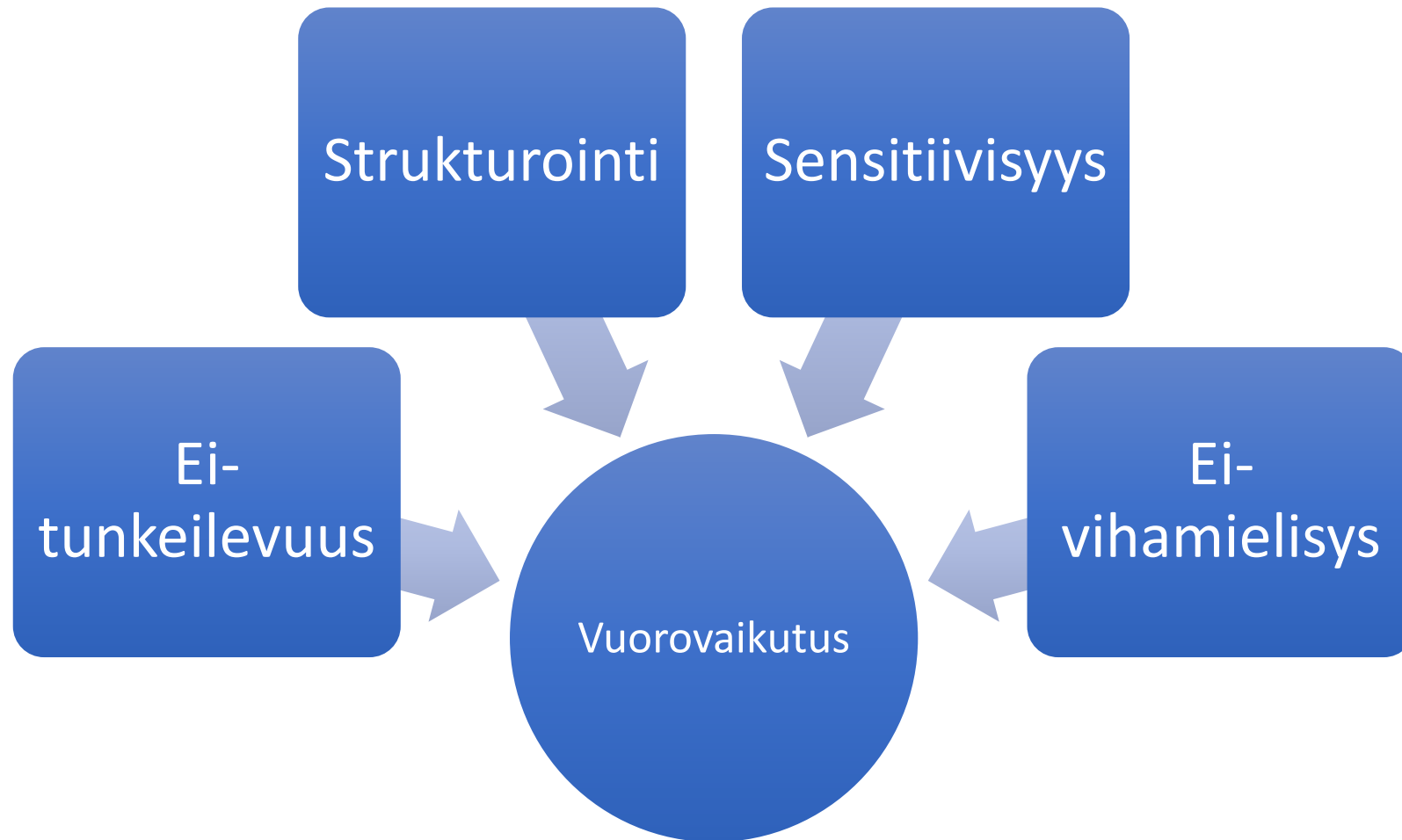

Mitä on Emotionaalinen
Saatavillaolo?

Emotional Availability (EA)

www.emotionalavailability.com

Sensitiivisyys

• Aikuisen kyky ilmaista aidosti positiivisia tunteita, havaita lapsen tunteet ja reagoida niihin

- tilanteeseen sopiva myönteisyys vs joka kerta ääneen nauraminen
- kyky ajoittaa oma toiminta, aloitteet lapsentahtisesti
- kyky tarkasti havainnoida lapsen tunnetiloja
- joustavuus, kekseliäisyys
- lapsen hyväksyntä
- **konfliktitilanteiden hallinta**

- Sensitiivisyys ennustaa turvallista kiintymyssuhdetta
- Erityisen merkityksellistä: katkosten korjaaminen
- <https://www.youtube.com/watch?v=rLNiXnJccUQ>

Jäsennyskyky

- Kyky ohjata lasta eteenpäin toiminnassa myönteisellä tavalla
- Siten että ohjausyritykset onnistuvat
- Onko aikuisen ohjausta riittävästi
- Kyky asettaa rajoja
- Aikuisen roolissa pysyminen vs kaveriasemaan heittäytyminen
- Kyky ohjataEpäjohdonmukainen.....Passiivinen

- Lapsen keskushermosto (aivot) kehittymättömät
- Lapsi ei kykene itse 'tietämään' mitä tulisi tehdä esimerkiksi stressitilan säätelymiseksi
- Lapsen kehitys ei etene biologisesti automatisoituneesti – jos aikuisen eivät opeta lapselle asioita (puhe, esinemaailman hahmottaminen, liikkuminen, sosiaaliset taidot) lapsi jää vakavasti kehittymättömäksi
- Lapsi oppii toimimaan siinä ympäristössä missä kasvaa

Tunkeilemattomuus

- Kyky seurata lapsen aloitteita (vs aikuisen kontrolli)
- Tunkeilemattomien 'porttien' löytäminen kommunikaatioon, fyysisen pakottamisen välttäminen
- Lapsi on yksilö, agentti, jolla oma tahto ja oikeus omaan fyysiseen tilaan ja koskemattomuuteen alusta saakka

Vihamielisyyden puute

- Kielteiset ilmeet (kyllästymisen, kylmä tuijotus, huokailu, ärtyneet tuhahtukset)
- Erolla uhkaaminen
- Hermojen menettäminen stressitilanteessa
- Pelottava käyttäytyminen/ilmehdintä
- Hiljaisuuden käyttö vallan välineenä

Kun lapsi on ihmissuhteissaan haavoittunut..

- Hän ei ole saanut emotionaalisesti saatavillaolevaa vuorovaikutusta
- Hän on oppinut täysin virheellisiä tulkintamalleja ja toimintatapoja ihmisten kanssa
- Pelko, häpeä ohjaavat voimakkaasti lapsen yrityksiä selviytyä, myös uusien ihmisten kanssa
 - Aikuisiin ei voi luottaa – toimi omassa varassasi, valehtele, varasta
 - Aikuiset eivät tarkoita hyvää – vältä tai hyökkää, puolustaudu
- Lapsi ei voi tietää, etteivät kaikki aikuiset toimi samalla tavalla!

Kehityksellinen trauma syntyy

Lapsuuden ajan kaltoinkohtelu- ja/tai
laiminlyöntikokemukset

Usein luonteeltaan toistuvia, *pitkäkestoisia*

Haitallisimpia läheisissä ihmissuhteissa (kiintymyssuhde)
tapahtuvat kokemukset

Huom. Pitkäkestoinen, systemaattinen hoivan/riittävän
emotionaalisen vuorovaikutuksen puute on suurin syy
kehitykselliseen traumatisoitumiseen

Neglect constitutes the major form of developmental trauma (Woller et al., 2012; U.S. Department of Health & Human Services, 2017; Witt et al., 2017, 2018).

Kaltoinkohtelu vs emotionaalinen laiminlyönti
aikaanasaavat osittain erilaisia, haitallisia
vaikutuksia lapsen kehitykseen

Puetz, V. B., Viding, E., Gerin, M. I., Pingault, J. B., Sethi, A., Knodt, A. R.,
... & McCrory, E. (2020). Investigating patterns of neural response
associated with childhood abuse v. childhood neglect. *Psychological
medicine*, 50(8), 1398-1407

Maguire, S. A., Williams, B., Naughton, A. M., Cowley, L. E., Tempest, V.,
Mann, M. K., ... & Kemp, A. M. (2015). A systematic review of the
emotional, behavioural and cognitive features exhibited by school-aged
children experiencing neglect or emotional abuse. *Child: care, health and
development*, 41(5), 641-653.

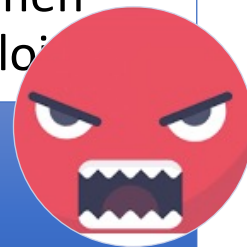

- Positiivisten tunneilmaisujen puuttuminen (vähän hymyä, jaettua naurua, katsekontaktia, yhteistä leikkiä, juttelua)
- Lapsen tunteiden ja reaktioiden toistuva huomiotta jättäminen
- Lapsen tunnetilan kanssa ristiriitainen ilmaisu

Sensitiivisyys

- Avoin tai vaivoin peitelty jatkuva ärtymys/suuttumus lapseen ja lapsen toimintaan
- Sarkasmi, kriittisyys, ivaaminen, uhkailu, pelottelu
- Lapsen mitätöinti, haukkuminen, nöyryyttäminen tai alistaminen
- Lapsen vastuuttaminen omista hankalista oloista

Vihamielisyys

- Vaikeus toimia lapsen kehityksen mukaisilla tavoilla
- Aikuisen pakottavuus toiminnassa ja lapsen aloitteiden jatkuva huomiotta jättäminen
- Liian voimakas fyysiseen läheisyyteen pakottaminen (aikuisen tarpeesta tuleva jatkuva suukottelu, halailu, sylittely)
- Lapsen käyttäminen aikuisen tarpeiden tyydyttäjänä eli lapsen kohtelu aikuisena, vanhemman lohduttajana tai vanhemman asemassa olevana asioista huolehtijana
- Fyysinen käsittely pakottavaa tai kovakouraista
- Fyysiset rankaisukeinot (tukistaminen, läpsiminen)

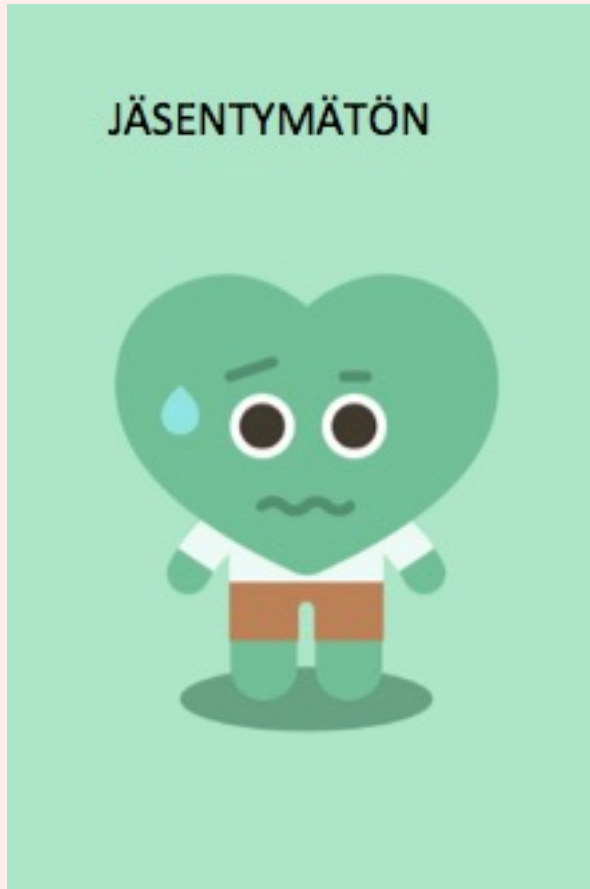
Ohjaaminen,
Tunkeilevuus

Trauma kiintymysmekanismin sisällä:jäsentymätön kiintymyssuhde

- Aikuinen, jolta lapsi hakee tyyntymistä aiheuttaa itse traumaattista stressiä lapselle
- **Akuutti dilemma: "fright without a solution"**
- Johtaa toiminnan hajoamiseen, pirstaloitumiseen, sisäisten mallien lukkiintumiseen
- Lapsi käyttäytyy epäjohdonmukaisesti, kaoottisesti kokiessaan olonsa turvattomaksi
 - lähestyy-välttää samanaikaisesti
 - Jähmettymisiä, vireystilan vaihtelut, aisti yli/aliherkkyydet, pakonomaisia aikuisen hoivaamisyrityksiä
 - Ahdistuneita raivotiloihin putoamisia vailla näennäistä syytä
 - Lapsi ei voi luottaa aikuiselta tulevaan 'informaatioon'

*Granqvist, P., Sroufe, L. A., Dozier, M., Hesse, E., Steele, M., van Ijzendoorn, M., et al. (2017).
Disorganized attachment in infancy: a review of the phenomenon and its implications for
clinicians and policy-makers. Attach Hum. Dev. 19, 534–558. doi:
10.1080/14616734.2017.1354040*

Lapsi on usein pelokkaan/ahdistuneen oloinen uusissa tilanteissa.

Lapsi saattaa jähmettyä aloilleen tai pyrkiä ahdistuneesti aikuisen lähelle.

Uudet tilanteet ja ihmiset voivat myös saada aikaan valikoimatonta aivan vieraiden ihmisten lähestymistä.

Lasta on vaikea saada rauhoitettua – myös rauhoittamisyritykset voivat johtaa jähmettymiseen tai ahdistuksen pahenemiseen.

Lapset, joita häväisty

- Tarve kontrolloida
- Vastustava käytös
- Voimakkaat raivokohtaukset; tuho
- Itsensä ja muiden vahingoittaminen
- Valehtelu, muiden syyttäminen
- Hyvä/Paha jako
- Syyllisyys- identiteetti
- Tuhoava, varastava käytös
- Manipuloivat tunne-ilmaisut
- Dissosiaatio ja ylivirittyminen

Kiintymysmalli

Vanhemman vuorovaikutuskäyttäytyminen

Myönteinen,
rakastava

Torjuva

Vihainen,
ristiriitainen

Pelottava

Lapsen sisäinen malli itsestä ja muista

Turvallinen

Välttelevä

Ristiriitainen

Disorganisoi-
tunut

Mitä haavoittuneen lapsen kohtaamisessa tärkeä huomioida..

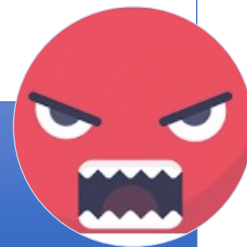
- Traumatietoisuus
- Ei voi yleistää – toimia kuten on toiminut esimerkiksi oman lapsen kanssa
- 'Normaalit' kehitykselliset periaatteet eivät päde
 - Lapsen raivo ei ole uhmaa vaan häpeää..
 - Lapsen hätä kun olet totinen on todellista pelkoa..
 - Lapsen poispäinkääntyminen kun yrität hoivata, hymyillä ei johdu sinusta..

- Lapsi voi tulkita myönteisen tunteen 'väärin', ns. hostile attribution bias
- Voi kokea tunkeilevana, välttää aikuista
- Ei vastaa itse myönteisellä tunteella

Sensitiivisyys

- Lapsi on erittäin herkkä kielteiselle äänensävyille
- Totisuudelle
- Kokee todella pelottavaksi, torjuvaksi
- Menettää itsesäätelykynsä
- Turvautuu valehteluun, salaamiseen (häpeä)

Vihamielisyys

- Lapsi ei luota aikuisen ohjaukseen
- Haluaa kontrolloida itse
- Ei normaalia uhmaa, vaan pelosta tuleva itsemääräämisen pakko
- Aikuisen läheisyys voi tuntua uhkaavalta

Ohjaaminen,
Tunkeilevuus

Mistä apua kohtaamiseen?

Hyväksy omat vastatunteesi – suuttumus, suru, nolostuminen..

Kohtaa ja pura ne toisen aikuisen kanssa

Haavoittuneen lapsen 'mentalisointi' ei ole helppoa!

AIKUISEN 4 KIINTYMYSTYYLIÄ

JUMIUTUNUT

ETÄISTÄVÄ

PELOKAS

TURVALLINEN

Mistä apua kohtaamiseen?

Hyväksy, että jokainen haavoittuneen lapsen kanssa oleva aikuinen joutuu pohtimaan

- Miten säilyä sensitiivisenä?
- Miten ilmaista lapselle sen, etten ole hänelle vihamielinen?
- Miten pysyn läsnä, olematta tunkeileva?
- Miten tarjoan omaa ohjaustani, hyväksyen lapselle rakentuneen voimakkaan tarpeen itsemääräämiseen?

Mistä apua kohtaamiseen?

Katso lasta lempeästi, hyväksyvin silmin. Erityisesti silloin, kun lapsi on eniten rikki – vastaa, on kaikista hankalimmillaan.

Asetat rajat, et hyväksy hankalaa käytöstä ja pidät itsesi (ja lapsen turvassa)

Ja säilytät samalla sen hyväksyvän, ymmärtävän katseen.

Kiitos!

t. Saara